

Het opstellen van een sociale wijkagenda

Raamwerk voor doelgerichte samenwerking

Instrument

Trudi Nederland
Astrid Huygen

Het opstellen van een sociale wijkagenda

Raamwerk voor doelgerichte samenwerking

Trudi Nederland

Astrid Huygen

Januari 2013

Inhoud

Inleiding	3
1 Maak een beleidskader	5
2 Gebruik een helder kader en invulschema	6
3 Verzamel kennis uit de cijferwereld	9
4 Verzamel kennis uit de leefwereld	10
5 Stel de sociale wijkagenda op	12
6 Start de uitvoering van de sociale wijkagenda	13
Tot slot	14
Literatuur	15
2 Bijlage Invulschema wijkanalyse	16

Inleiding

Veel gemeenten hebben een veranderingsproces ingezet in het sociaal beleid. De kern betreft een verschuiving van de inhoud en de planningsprocedure van het beleid. Burgers krijgen geen algemeen aanbod meer dat is ontwikkeld door ambtenaren en beleidsverantwoordelijken. Nee, het gaat nu om flexibele probleem- en doelgerichte interventies op maat, waar een netwerk aan maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van burgers bij betrokken is. Dit aan de gang zijnde veranderingsproces blijkt in de praktijk dikwijls een overgangsmoed te zijn. Gemeenten hanteren deels nog de 'oude' beleidsprocedure en beginnen daarnaast een pilot met wijkgericht of gebiedsgericht werken om nieuwe planningsprocedures te ontwikkelen.

Dit raamwerk heeft als doel een procesbeschrijving te geven voor gemeenten om de agenda voor wijkgericht sociaal beleid in samenwerking met betrokken maatschappelijke organisaties - en vooral ook met de bewoners van een wijk - samen te stellen. Het raamwerk vertrekt vanuit de aanname dat een gemeente de regie heeft over dit proces, maar daarin vooral de rol van regisseur vervult. Dat houdt in dat de gemeente tegelijkertijd faciliterend en bemiddelend is, terwijl de betrokken organisaties, zowel de professionele als de vrijwilligersorganisaties, hun eigen aanpak en verantwoordelijkheden houden. De gemeente creëert draagvlak, organiseert en ondersteunt het gezamenlijk optrekken en het uitwisselen van kennis en ervaringen.

In die rol van regisseur stimuleert een gemeente de ideeën van maatschappelijke organisaties en bewoners over een gerichte aanpak van bepaalde problemen en vraagstukken. De gemeente kan ook de blokkades - bijvoorbeeld machtsverschillen en kennisvragen - opsporen die deelnemers bij het maken van wijkanalyses belemmeren om hun eigen verantwoordelijkheid goed te nemen (Nederland et al., 2009).

Dit raamwerk is een vervolg op de eerder ontwikkelde pilotversie van het instrument Wijkanalyse opbouwwerk (Van Vliet & Nederland 2010). Dit gebeurde in samenwerking met het opbouwwerk van Libertas Leiden met als doel de inhoud van vernieuwend welzijnbeleid te helpen bepalen, met de kennis van opbouwwerkers.

In deze brochure vindt u een procedurebeschrijving voor het maken van een gezamenlijke wijkanalyse, het voorwerk om te komen tot een wijkagenda. Partners in het proces zijn de gemeente, de sleutelorganisaties die wijkgericht (willen) werken, en de bewoners in de wijk. De uitkomst van de procedure is de sociale wijkagenda. Het doel van de werkwijze is om alle kennis over de knelpunten en de aanknopingspunten voor verandering in een wijk te inventariseren en vervolgens die kennis te gebruiken om oplossingen te vinden die de participatie en zelfredzaamheid van de bewoners verbeteren. Ook gaat het om het ontwikkelen van draagvlak bij alle betrokkenen, en natuurlijk vooral bij de wijkbewoners zelf, om een actieve bijdrage te leveren aan de opgestelde sociale wijkagenda.

In deze brochure beschrijven we de volgende onderdelen van de procedure van het raamwerk voor het maken van een wijkanalyse:

1. Maak een beleidskader.
2. Gebruik een helder kader.
3. Verzamel kennis uit de cijferwereld.
4. Verzamel kennis uit de leefwereld.
5. Stel de sociale wijkagenda vast.
6. Start de uitvoering van de sociale wijkagenda.

1 *Maak een beleidskader*

Uitgangspunten en doelen

Participatie en zelfredzaamheid van burgers zijn de belangrijkste doelen van het Wmo-beleid anno 2013. Bij het maken van wijkanalyses is daarom de betrokkenheid van burgers noodzakelijk. Dat betekent ruimte geven voor de coproductie van uitvoeringsplannen voor in die wijk werkende professionals en vooral aan de bewoners in een wijk. Het stellen van prioriteiten, wat pakken we als eerste punten aan is - ook gezien de beschikbare middelen en menskracht - daarbij een onontbeerlijk onderdeel.

Visie op samenwerken

De landelijke overheid heeft in de wetgeving de gemeenten ertoe verplicht samen te gaan werken met betrokkenen bij het beleid. Een goede samenwerking bij de totstandkoming van beleid kan een basis leggen voor een effectieve samenwerking in de uitvoering van dat beleid (Van Houten et al., 2008). Een gemeente kan daarom beter vooraf een goede structuur voor de samenwerking opzetten, de voorwaarden daarvoor realiseren en de voortrekkersrol invullen.

Voorwaarden

Nadat een gemeente een visie op uitgangspunten en beoogde doelen van wijkgericht of gebiedsgericht werken heeft uitgewerkt, is het zinvol om

na te gaan wat er voor nodig is om dit procesmatig te bereiken. Te denken valt vooraf van de volgende voorwaarden:

- Het realiseren van intern draagvlak (zowel politiek als ambtelijk).
- Het selecteren van de betrokken organisaties en van de vormen van burgerparticipatie.
- Het benoemen van de rollen en verantwoordelijkheden van de gemeente en van de betrokken partijen.
- Het aanstellen van een procesmanager met voldoende competenties.
- Het zorgen voor speelruimte voor de procesmanager om het proces te ontwerpen en te sturen.
- Het uitwerken van een werkwijze voor het bij elkaar brengen van de partijen.
- Het kiezen van een werkwijze voor de kennisdeling.
- Het uitwerken van een methode om extern draagvlak te verkrijgen.
- Het vaststellen van hoe het proces terugkeert bij de politiek verantwoordelijken.

Planning van de procedure

Het verdient aanbeveling om de procedure van het opstellen van een wijkagenda één keer in de vier jaar te laten plaatsvinden, en jaarlijks te komen tot een bijstelling van de agendapunten, bijvoorbeeld door de uitvoering van de agendapunten voor de wijk te evalueren en te beoordelen met de samenwerkingspartners.

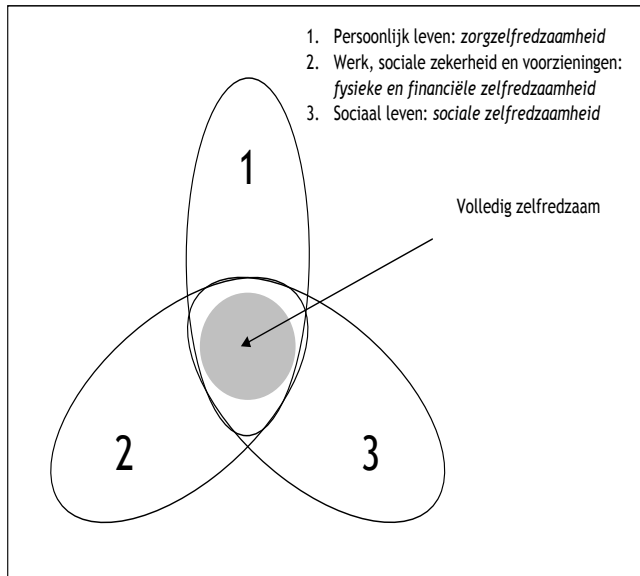
2 *Gebruik een helder kader en invulschema*

Het kader

Het verzamelen van de bestaande kennis over de verschillende onderdelen van de leefsituatie in een wijk of in een bepaald gebied is de tweede stap. Om de opgebouwde kennis bij de gemeente en bij de betrokken partijen te verzamelen, is een helder analysekader nodig. Een voorbeeld van een buikbaar kader is ontwikkeld voor Wmo-beleid waarin participatie is verbonden met zelfredzaamheid (De Gruyter et al., 2010).

6

Schematisch weergegeven:

Dit kader maakt onderscheid tussen verschillende soorten participatie in drie leefdomeinen: zorgparticipatie in het persoonlijk leven (privédomein), de opleidings-, voorzieningen- en arbeidsparticipatie in het domein van werk, sociale zekerheid en voorzieningen, en de sociale participatie in het domein van het sociale leven. Het verbindt bovendien twee centrale doelstellingen van het Wmo-beleid, namelijk participatie en zelfredzaamheid.

In het eerste leefdomein, het privédomein, vindt de zorgparticipatie plaats. Hieronder vallen de huishouding, opvoeding, zorg voor gezondheid, mantelzorg, milieuzorg en de contacten met anderen als het gaat om de dagelijkse omgang met vrienden, kennissen en familie. Het gaat in dit domein om zorgzelfredzaamheid. Het tweede leefdomein is de sfeer van werk, sociale zekerheid en voorzieningen. In dit domein vindt de opleidings-, de voorzieningen- en de arbeidsparticipatie plaats. Het gaat in dit domein ook om het gebruik van voorzieningen, bijvoorbeeld de zorgvoorzieningen in de Wmo en AWBZ, inkomensondersteuning enzovoorts. Al deze soorten participatie zijn onderdeel van fysieke en financiële zelfredzaamheid. En in het derde leefdomein gaat het om sociale participatie in de recreatie, het welzijnswerk, het vrijwilligerswerk, politiek, sociale netwerken, sport en cultuur. We hebben het dan over de sociale zelfredzaamheid van burgers.

Door gebruik te maken van dit kader is het mogelijk om de verbanden te leggen tussen uiteenlopende soorten van participatie en de soorten zelfredzaamheid in de verschillende leefdomeinen. Bewoners zijn zelfredzaam als er sprake is van een adequate en gelijkwaardige combinatie van participatie in de drie leefdomeinen. Het gaat hier om een flexibele combinatie die kan wisselen naar gelang levensfase en levensloop. Uitgangspunt voor de Wmo doelstellingen is dat iemand zelfredzaam is als hij of zij in elk van de drie leefsfere in meer of mindere mate actief is.

Het invulschema

Bij het ontwikkelen van het invulschema hebben we gebruik gemaakt van de interventiestrategie Communities that Care (CtC). Deze strategie is eind vorige eeuw vanuit de Verenigde Staten in Nederland geïntroduceerd. CtC is een programma voor de ontwikkeling van systematisch preventief jeugdbeleid. Het programma richt zich per wijk op het probleemgedrag bij kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar. Aan het programma ligt een analyse ten grondslag van de risico- en beschermingsfactoren die een rol spelen.¹

LEEFDOMEINEN EN SOORTEN PARTICIPATIE	RISICO-FACTOREN	BESCHERMENDE FACTOREN	BRONNEN	ANALYSE AANBOD	KENNIS EN FACILITEITEN
I Persoonlijk leven Zorgzelfredzaamheid					
II Domein van werk, sociale zekerheid en voorzieningen Financiële en fysieke zelfredzaamheid					
III Domein van het sociale leven Sociale zelfredzaamheid					

¹ Uit een recente evaluatie van bestaande programma's CTC in Nederlandse steden is gebleken dat de strategie goed werkt voor het maken van probleemanalyses, het bevordert de samenwerking en geeft concreet richting aan een preventieve aanpak (Steketee et al., 2012).

Bij het maken van een wijkanalyse nemen we de analyse van de risico- en beschermingsfactoren over, evenals de doelgerichtheid om een systematisch preventief wijkbeleid te ontwikkelen. Het invulschema bestaat uit vijf analyseonderdelen per leefdomein: de risicofactoren, de beschermingsfactoren, de bronnen van deze kennis, het aanbod op dit terrein en de nog benodigde kennis of faciliteiten. In het invulschema zijn de onderdelen schematisch weergegeven. Hierin kunnen de samenwerkende partners zowel de cijferkennis als de observatiekennis en ervaringskennis kwijt over de onderscheiden participatievormen in de diverse leefdomeinen.

8

In de kolom risicofactoren gaat het om de kennis over de problemen en knelpunten rond de soorten participatie in het betreffende leefdomein. Sommige risicofactoren kunnen in meerdere domeinen terugkomen. In de tweede kolom komt de kennis over de beschermende factoren te staan. De invullers onderbouwen hun risico- en beschermende factoren zo veel mogelijk met cijferkennis uit onderzoeksrapporten en beleidsdocumenten, maar het gaat ook om kennis van de leefwereld door systematische observaties van professionals, en de ervaringen van bewoners. In de volgende kolom van het invulschema staat de analyse van het bestaande aanbod in relatie tot de risico- en beschermende factoren. Ze geven aan wat er vanuit hun perspectief nodig is om een antwoord te geven op de gesignaleerde risicofactoren, en welke beschermende factoren daarbij kunnen ondersteunen. In de laatste kolom

geven de invullers aan of er aanvullende kennis of faciliteiten nodig zijn om de risico- en beschermende factoren goed te verwerken in een plan van aanpak voor de wijk. Het kan bijvoorbeeld gaan om faciliteiten om de samenspraak en samenwerking met bewoners goed op te zetten en te continueren, of om het zoeken van methoden gericht op het betrekken van bewoners die minder goed in beeld zijn. Voor het daadwerkelijke invulschema verwijzen we naar bijlage 1.

3 *Verzamel kennis uit de cijferwereld*

Cijfers zijn nodig om sociaal beleid te ontwikkelen en te onderbouwen. Het verzamelen van cijfermatige kennis gebeurt door het uitvoeren van kwantitatief onderzoek. Hierbij worden grote groepen mensen ondervraagd om betrouwbare en representatieve uitspraken te doen. Dit soort onderzoek geeft antwoord op vragen over hoeveelheden. Hoeveel mensen zijn in die wijk werkloos? Hoeveel wonen er in een huurhuis en hoeveel in een koopwoning? Hoe is de leeftijdsverdeling in de wijk? Hoeveel mensen zijn er chronisch ziek en gebruiken hoeveel medicijnen?

De resultaten van kwantitatief onderzoek staan meestal weergegeven in tabellen, in grafieken of in percentages. Naast een schriftelijke vragenlijst gebruiken onderzoekers ook wel telefonisch onderzoek, face-to-face onderzoek of onderzoek via internet. Bij alle methoden moeten de vragen vooraf exact vaststaan, want voor alle ondervraagden moeten de vragen precies hetzelfde zijn. Vaak zijn er een aantal vaste antwoordmogelijkheden.

De cijferkennis omvat de bestaande data over onderdelen van de leefsituatie en het aanbod in een bepaald gebied of in een wijk. Deze cijfers kunnen vaak door de gemeente worden geleverd. Maar ook organisaties kunnen - vaak verzameld in opdracht van een gemeente - beschikken over relevante gegevens, zoals een GGD, het maatschappelijk werk, een GGZ-instelling, een welzijnswerkorganisatie enzovoorts.

De cijfers waar het om gaat voor wijkgerichte planning zijn bijvoorbeeld:

- Kennis over de sociaaleconomische positie van de bewoners (beroep, opleiding, inkomen, werkloosheid, uitkeringen).
- Kennis over demografische gegevens (aantal bewoners in een wijk, de leeftijdsopbouw).
- kennis over de gezondheids situatie (het medicijngebruik, de (lichamelijke) beperkingen, het gebruik van en de behoefte aan voorzieningen, de geestelijke gezondheid en leefstijl).
- Kennis over de fysieke infrastructuur (plannen voor reconstructie van bijvoorbeeld wegen en straten).
- Kennis over de veiligheid (fysieke en sociale veiligheid).
- Verder kennis over de sociale contacten, verhuisbewegingen, eigendomsverhoudingen (koop-huur), en het voorzieningenniveau.

De bronnen voor al deze cijferkennis kan komen uit: burgerpeilingen, wijkenmonitor, inwoners-enquêtes, GGD-onderzoeken, CBS.

De cijfers kunnen gebruikt worden om het analysekader in te vullen. Hiervoor zullen de cijfers moeten worden geïnterpreteerd.

4 *Verzamel kennis uit de leefwereld*

Diepgaande informatie - de belevingswereld achter de cijfers - kan alleen verzameld worden door kwalitatief onderzoek. Deze kennis is een belangrijke aanvulling op de kwantitatieve en geobjectiveerde statistische kennis.

Belevingskennis geeft informatie over de achterliggende motivaties, meningen, wensen en behoeften van in dit geval inwoners van een wijk of gebied.

De eerste invalshoek hierbij is de kennis die professionals hebben die in de wijk werken. Zij hebben vaak veel kennis over de leefwereld door de contacten met de bewoners van het gebied. De sleutelorganisaties in een wijk - vooral de uitvoerende professionals daarvan - kunnen het invulschema gebruiken om hun vaak impliciet aanwezige kennis te verzamelen en daarmee een analyse te maken over de belangrijkste onderdelen van de leefsituatie (zie bijlage 1). Betrek de achterban, de inwoners van de betreffende wijk, bij de uitkomsten van de analyse en kijk of zij de belangrijkste punten van de analyse delen, of dat zij aanvullingen hebben.

Voor het maken van een wijkanalyse is echter ook de kennis over de leefwereld van wijkbewoners via niet georganiseerde verbanden belangrijk, zoals op scholen, in winkels, de bibliotheek, café, buurthuis van de wijk essentieel. Een persoon ervaart zijn situatie als geheel en denkt niet in de 'kokers' die de beleidsmatige 'cijfermatige' kijk op de wijk vaak bepalen. In de beleving van bewoners of gebruikers zijn deze cijfers niet

aan de orde. Daarom gaat het naast het meten ook om het vaststellen van wat er leeft en welke factoren of ontwikkelingen daarop van invloed zijn. Degenen die dag in dag uit de wijk *be*-leven zijn daarbij de belangrijkste bron. Dat zijn in de eerste plaats de inwoners, maar ook mensen die werken in de wijk of er anderszins korter of langer verblijven. Denk daarbij aan passanten op de fiets, met het openbaar vervoer (is er een station?), bezoekers van voorzieningen met een bovenwijks karakter zoals een winkelcentrum, een kinderboerderij of cultureel centrum.

Belevingskennis omvat omschrijvingen van de leefsituatie in de wijk, op basis van observaties van het leven van alledag. De neiging bestaat (beleidsmatige) aandacht te hebben voor problematische plekken of aspecten van de wijk. Belevingskennis zal daar maar gedeeltelijk over gaan. Het leven in een wijk heeft doorgaans een groot niet problematisch gehalte. En speelt zich voor het merendeel af op 'niet-problematische' plekken. De analyse van de leefwereld richt zich bijvoorbeeld op omgangsvormen, cultuur, potentie en talenten van mensen.

Leidend principe van sociaal/wijkbeleid is dat elke burger naar vermogen deelneemt aan de samenleving. Dat deelnemen, vindt plaats binnen de drie leefdomeinen en raakt zowel iemands persoonlijke leven, zijn sociale leven als zijn fysieke en financiële situatie. Deze werelden zijn vervlochten. Belevingskennis over iemands leefwereld biedt zicht op hoe de domeinen zich tot elkaar verhouden en waar in het gebied of de wijk goede voorwaarden voor zijn. Het komt het

benaderen van de persoon als een geheel ten goede, in plaats van ‘drager’ van aspecten die zijn toe te kennen aan afzonderlijke (beleids) kokers.

Belevingskennis van bewoners via niet georganiseerde verbanden door professionals is te vergaren via het bevragen en observeren door bijvoorbeeld:

- Betekenisvolle plekken in de wijk te bezoeken (liefst onaangekondigd) waar (veel) mensen komen: het schoolplein, het winkelcentrum, het station of de bushalte, de soos in het verzorgingshuis, het park/plein, het eetcafé, de sportclub, kerk, moskee, begraafplaats, de markt, het buurthuis, buurtspeeltuin, huisartsenpost. Je kunt op deze plaatsten bijvoorbeeld observeren wanneer is het er druk/rustig, wie komt er vooral (bijv. jong/oud), hoe is de sfeer (prettig, onaangenaam).
- Praat op deze plekken met mensen. Stel bijvoorbeeld vragen in de trant van: hoe is het om in deze wijk te wonen (of in het geval dat mensen van buiten de wijk zijn: hoe is het om hier te komen, wat is de reden voor bezoek,), wat maakt het prettig, of juist onprettig, wat speelt hier, hoe gaan mensen hier met elkaar om, wat is de betekenis van de wijk (voorzieningen, andere bewoners, plekken) in uw dagelijkse leven, waar komt u graag/niet graag? En waarom? Welke activiteiten onderneemt u in de wijk? Vraag niet direct naar problemen of knelpunten, maar naar ervaringen. Dat wat mensen dwarszit, brengen

mensen daardoor ook wel ter sprake. Een geïnteresseerde en aandachtige houding werkt uitnodigend, dus luister vooral, ga niet in discussie, en probeer (op dat moment) niks op te lossen.

- Praat ook met sleutelfiguren uit de wijk die dicht bij de mensen staan. Denk daarbij aan leerkrachten op de basisschool, de uitbater van het café, medewerkers van de bibliotheek, de huisarts, de wijkverpleegkundige/verloskundige, de instructeur bij de sport-school, het winkelpersoneel, de huismeester. Door de sleutelfiguren dezelfde vragen als hierboven te stellen, is het mogelijk de antwoorden te vergelijken.
- Belangrijk is dat ‘talige’ methoden niet altijd het meest geschikt zijn. Vergaderen of formulieren invullen willen of kunnen mensen niet altijd. Probeer aansluiting te vinden bij de al bestaande activiteiten in de wijk, en probeer van daaruit in contact te komen met mensen.

Het verwerken van deze informatie kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld in de vorm van een logboek aan de hand van de thema’s in het analysekader. Meer visuele methoden zijn ook geschikt, zoals mensen foto’s laten maken, of een filmpje, of tekeningen van kinderen (vraag mensen de plekken in de wijk te fotograferen, te filmen of te tekenen waar ze graag komen).

5 *Stel de sociale wijkagenda op*

De kern van een wijkgericht aanpak is dat actieve partijen in een wijk gericht samenwerken rondom een gedeelde probleemanalyse. Aan de hand van de ingevulde schema's met kennis uit de cijfer- en de leefwereld kan de gemeente de omvang van de geconstateerde problemen (risicofactoren) en de beschermende factoren (kansen) vaststellen, met daarbij de onderliggende urgentie voor een concrete wijkaanpak.

De gemeente draagt in haar verantwoordelijkheid als regisseur daaraan bij door het opstellen van een gedeelde probleemanalyse en het stimuleren en initiëren van samenwerking tussen verschillende betrokken partijen.

Dat proces kan via de volgende stappen verlopen:

1. Resultaten wijkanalyses

De gemeente (procesmanager) maakt een beschrijving van de resultaten van de ingevulde schema's en de verzamelde belevingsinformatie via de contacten met de bewoners in een kort en overzichtelijk verslag. Het verslag bevat een samenvattende analyse en synthese van de informatie zowel vanuit de cijferwereld als de leefwereld. De volgende criteria zijn bruikbaar voor het wegen en selecteren van de belangrijkste problemen in de wijk. De selectiecriteria zijn:

1. Urgentie (het probleem heeft direct aandacht nodig).
2. Belang (het is een structureel gegeven in de wijk).

3. Potentie (het probleem heeft veranderingspotentie).
4. Haalbaarheid (er zijn mogelijkheden en middelen om erop in te zetten).
5. Preventief (het is gericht op besparing van kosten in de toekomst).
6. Bewoners-'proof' (bewonersparticipatie is mogelijk en de oplossing levert een bijdrage aan samenlevingsopbouw).
7. Beleids-'proof' (het past in het beleid van de gemeente of het is aantoonbaar een ontbrekende schakel).

2. Het opstellen van de agendapunten

Het verslag van de resultaten kan de gemeente delen met de betrokken sleutelorganisaties en met de bewoners(vertegenwoordiging). Doel van dit overleg is te komen tot een gedeelde probleemanalyse over de risicofactoren. Het gaat om het bespreken van vragen als:

- Wat zijn de belangrijkste risicofactoren?
- Staan daar beschermende factoren tegenover?
- Zijn er oplossingen mogelijk?

3. Draagvlak

Na het vaststellen van de belangrijkste agendapunten door de direct betrokkenen is het woord weer aan de democratie. Het college van B & W moet beslissen over de politieke afweging van de verzamelde agendapunten, en de raad moet accorderen. Als politiek en ambtelijk draagvlak is gerealiseerd, kan het uitvoeringstraject van start gaan.

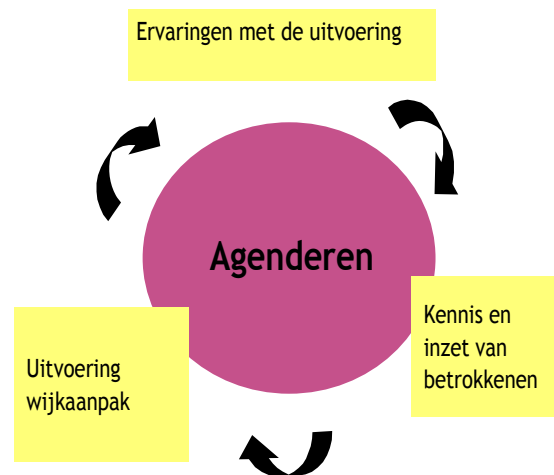
6 *Start de uitvoering van de sociale wijkagenda*

Na de politieke besluitvorming en de toezeggingen voor de noodzakelijk financiën kan het daadwerkelijke planningsproces van start. Voor de gekozen agendapunten kunnen de samenwerkingspartners zoeken naar een concrete aanpak (bewonersinitiatief, project, programma, interventie) met als doel de risicofactoren in de komende jaren terug te dringen en de participatie en zelfredzaamheid van de wijkbewoners te vergroten. Ze kunnen per agendapunt benoemen wat de gewenste resultaten zijn en met welke middelen, acties of interventies die resultaten bereikt gaan worden. En vooral ook wie waarvoor verantwoordelijkheid voor de uitvoering wil nemen.

De afspraken die de samenwerkingspartners in dit overleg maken, kan de gemeente in een wijkplan vastleggen. Hierin staan de afspraken over de taakverdeling (wie doet wat), de financiering voor de verschillende onderdelen van het plan, en de wijze waarop de gemeente de resultaten gaat meten. Het draagvlak voor het wijkplan blijkt uit de ondertekening door de betrokken bestuursverantwoordelijken (het college van B&W en de directies van de betrokken instellingen). Eventueel kan dit door middel van het tekenen van een samenwerkingsverklaring.

De gemeente bewaakt als regisseur het verloop van de uitvoering en organiseert regelmatig uitwisseling- en afstemmingsbijeenkomsten met de relevante uitvoeringspartners. Dit kan ook met digitale middelen gebeuren om de tijdsinvestering voor het vergaderen te minimaliseren. Bij die uitwisseling en afstemming is blijvende aandacht nodig voor een gelijkwaardige en efficiënte input van alle betrokkenen.

Verder is het belangrijk om voor de start ook af te spreken hoe de verantwoording van het verloop van het uitvoeringstraject gebeurt. Burgers en maatschappelijke organisaties dienen goed geïnformeerd te zijn en zij moeten zich kunnen uitspreken over het uitgevoerde traject. Met die oordelen kan het uitvoeringstraject worden bijgesteld op onderdelen die niet voldoen. Het uitvoeringsproces ziet er schematisch als volgt uit:

Tot slot

Deze brochure is gericht op die gemeenten die concreet vorm willen geven aan wijkgericht of gebiedsgericht beleid en die dat samen met bewoners en sleutelorganisaties willen doen. We hebben een instrument ontwikkeld voor een concreet traject in een gemeente. In de procedure van het opstellen van een wijkagenda wordt zo veel mogelijk gebruikgemaakt van alle opgebouwde kennis in een gemeente.

We hebben uitgewerkt hoe een gemeente een wijk- of gebiedsgerichte planningsprocedure kan laten verlopen. Het opstellen van de agendapunten is te zien als een lerend kennissysteem. Een gemeente maakt dan bij het plannen en uitvoeren van beleid veel meer en beter gebruik van de verschillende soorten kennis die in een gemeente voorhanden zijn. De kennis van betrokkenen, de uitvoering, en de ervaringen met de uitvoering en de oordelen daarover voeden elkaar in een voortdurende beweging van kenniscirculatie.

Het centrale kenmerk van agenderen is: de kennis van inwoners over de knelpunten in hun leefsituatie gebruiken voor de inhoud van een wijkaanpak. Ook de kennis van professionals over deze knelpunten wordt ingezet. Tegelijkertijd blijft de kennis van politici en ambtenaren een centrale rol spelen in het proces van het vaststellen en uitvoeren van beleid. De politieke verantwoordelijkheid blijft liggen bij het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad.

Literatuur

Gruijter, M. de, Marissing, E. & Nederland, T. (2010). *Participatiebevordering in de Wmo. Participeren in drie leefdomeinen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Nederland, T., Stavenuiter, M. & Bulsink, D. (2010). *Nergens in beeld. De leefsituatie van de minima in Roosendaal*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Nederland, T., Huygen, A. & Boutellier, H. (2009). *Governance in de Wmo. Theorie en praktijk van vernieuwende governance modellen. Wmo Kenniscahier 3*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Emancipatieraad (1995). *Meisjes en jongens, zelfstandig nu en in de toekomst*. Den Haag: Emancipatieraad.

Steketee, M., Jonkman, H., Mak, J., Aussems, C., Huygen, A. & Roeleveld, W. (2012). *Communities that Care in Nederlandse steden. Resultaten van een vierjarig experimenteel onderzoek*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Vliet, K. van, & Nederland, T. (2010). *Strategische kennis voor de wijk: Instrument Wijkanalyse opbouwwerk (pilotversie)*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Bijlage 1 Invulschema wijkanalyse

Wijk/gebied:

I PRIVÉDOMEIN/PERSOONLIJK LEVEN

Zorgzelfredzaamheid: Huishouden, zorgen en opvoeden

THEMA'S/ PARTICIPATIEVORMEN	RISICO- FACTOREN	BESCHERMENDE FACTOREN	BRONNEN	ANALYSE AANBOD	KENNIS EN FACILITEITEN
Huishouding					
Opvoeding					
Zorg voor gezondheid					
Contacten in de privésfeer					
Mantelzorg					
Zorg voor directe leefomgeving					

II DOMEIN VAN WERK, SOCIALE ZEKERHEID EN VOORZIENINGEN

Financiële en fysieke zelfredzaamheid

THEMA'S/ PARTICIPATIEVORMEN	RISICO- FACTOREN	BESCHERMENDE FACTOREN	BRONNEN	ANALYSE AANBOD	KENNIS EN FACILITEITEN
Opleiding (+her-, om- en bijscholing)					
Betaald werk					
Gebruik uitkeringen					
Gebruik voorzieningen					
Budgettering					

III DOMEIN VAN HET SOCIALE LEVEN

Sociale zelfredzaamheid/Wonen/leven

THEMA'S/ PARTICIPATIEVORMEN	RISICO- FACTOREN	BESCHERMENDE FACTOREN	BRONNEN	ANALYSE AANBOD	KENNIS EN FACILITEITEN
Recreatie					
Ontmoeting					
Activering					
Vrijwilligerswerk					
Belangenbehartiging					
Sociale netwerken					
Sport					
Cultuur					
Leefomgeving/ wonen					

Colofon

Dit betreft een publicatie die uitkomt binnen het VWS-programma “Beter in Meedoen”. Dit meerjarige programma is gericht op de vernieuwing en kwaliteitsverbetering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Meer informatie over dit programma kunt u vinden op de website: www.invoeringwmo.nl

Opdrachtgever	Ministerie van VWS Programma “Beter in Meedoen”
Auteurs	Drs. T. Nederland Drs. A. Huygen
Redactie	Prof. dr. J.C.J. Boutellier Dr. M.M.J. Stavenuiter
Omslag Uitgave	Ontwerppartners, Breda Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website: <http://www.verwey-jonker.nl/wmoinnovatiebank>.

ISBN 978-90-5830-549-7

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2013.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Instrument

Deze brochure geeft gemeenten aanknopingspunten voor het maken van een wijkanalyse, samen met bewoners en sleutelorganisaties. Hoe kan in een gedegen wijkanalyse cijfer- en belevingskennis bij elkaar komen en afgewogen worden? Gemeenten krijgen antwoord op de vraag hoe zij in de planningsprocedure voor een wijkgericht, sociaal beleid gebruik kunnen maken van kennis. Gevarieerde kennis over de risicofactoren en de beschermende factoren in een wijk, de aanknopingspunten voor verandering, kennis om draagvlak te scheppen, en oplossingsgerichte kennis om de participatie en zelfredzaamheid van de bewoners verbeteren.

Het doel van het maken van een wijkanalyse is het opstellen van een wijkagenda. Dat is het beginpunt van een gezamenlijk gedragen uitvoeringstraject voor een effectieve wijk- of gebiedsgerichte aanpak.

www.verwey-jonker.nl/wmoinnovatiebank

